

Adviesraad
Sociaal Domein
Houten

Gemeente Houten
t.a.v. College van B&W
Datum: 2 januari 2020
Betreft: Advies Sociale Koers 2020 - 2023

Geacht College,

Op 15 november 2019 hebben wij uw adviesaanvraag Sociale Koers 2020 – 2023 ontvangen. Het betreft hier een aangepaste versie die naar aanleiding van de ombuigingsoperatie door uw College is opgesteld. Op de daarin geschetste beleidsvisie gaan wij graag in. Specifiek vraagt U ons om advies uit te brengen over de volgende vragen:

1. Zijn de ombuigingsmaatregelen in lijn met de kerngedachte zoals voorgelegd in de eerdere adviesaanvraag en zijn ze in lijn met de leidende principes?
2. Welke risico's ziet u bij de realisatie van de ombuigingen in de Begroting 2020 voor de inwoners van Houten die zorg en ondersteuning nodig hebben?
3. Kunt u adviseren over welke maatregelen het college zou kunnen nemen om deze risico's te beperken?

A. Vooraf: de Sociale Koers in het algemeen.

Uit uw bovenstaande vraagstelling en de aanvullende toelichting van uw medewerker G. van Rill blijkt dat het document nauwelijks meer ter discussie staat, maar dat het u vooral gaat om de consequenties van de ombuigingsmaatregelen in beeld te brengen. Desalniettemin willen wij over de inhoud van de Sociale Koers alsnog een aantal opmerkingen maken:

Wij zijn content met de inhoud van de aangepaste versie van de Sociale Koers. Bestond deze in eerste aanleg slechts uit een zgn. 'kernredenering', dan is het voorliggende document is beter uitgewerkt, evenwichtiger en goed leesbaar. Er blijkt ook uit dat er goed is geluisterd naar de aangedragen argumenten. Wij zijn blij met één kader voor WMO, Gezondheid, Jeugd en Werk & Inkomen. Dit geldt ook voor het opnemen van de leidende principes en randvoorwaarden, vooral omdat deze een belangrijke rol spelen bij de verdere uitwerking in beleid en opdrachten.

Ook positief staan wij ten opzichte van de verwerking in de tekst van onze suggesties uit ons eerste advies. Specifiek noemen wij:

- Het beleidsveld Werk en Inkomen heeft zeer terecht een duidelijke plek gekregen binnen de Sociale Koers.
- Ook het thema ‘Wonen’ is van groot belang voor het Sociaal Domein – of anders gezegd – het ruimtelijke domein en het sociale domein zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden en beïnvloeden elkaar bij de afzonderlijke uitwerking en uitvoering (integrale benadering).

Sociale koers gezien vanuit de inwoners

Het is algemeen bekend dat het sociale domein met al haar wetten, regels, procedures, hulpverleningsinstanties, financieringsproblematiek erg complex en voor de inwoners nauwelijks te overzien is. Zelfs professionals in het veld hebben moeite om overzicht te behouden en bij te blijven bij alle ontwikkelingen die er op hun afkomen. De adviesraad heeft al eerder gepleit voor een vereenvoudiging van alle beleidsregels en maatregelen (zoals bij het armoedebeleid), maar beseft ook dat hier nog een lange weg te gaan is. Vooral ook omdat de rijksoverheid daar een belangrijke rol in speelt. Wel kan de gemeente de inwoner met zorg- en/of inkomensvragen ondersteunen door te gaan werken met één loket waar inwoners met alle vragen terecht kunnen (van begin tot afhandeling van een aanvraag). Zelfs een breder aanpak zoals de Nationale Ombudsman voorstelt is het overwegen waard. Wie in de problemen zit zou met **alle** soorten vragen bij de gemeente terecht moeten kunnen. “Een hulploket zorgt ervoor dat de overheid meer dienstbaar wordt”, aldus de Nationale Ombudsman. Wij adviseren uw College om hierin als gemeente Houten het voortouw te nemen.

B. Uw vragen:

1. Zijn de ombuigingsmaatregelen in lijn met de kerngedachte zoals voorgelegd in de eerdere adviesaanvraag en zijn ze in lijn met de leidende principes?

Deze vraag is op zich lastig te beantwoorden. Op het eerste gezicht raken de ombuigingsmaatregelen op een of andere manier de kerngedachte maar of ze hier ook altijd logisch uit voortkomen is echter de vraag.

Bij de maatregel ‘coördinatie van zorg’ (bundeling van vier maatregelen) liggen inhoudelijke kansen om tot een andere aanpak te komen en die tegelijkertijd ook besparingen kunnen opleveren. Dit geldt o.i. ook voor de inzet van de POH-GGZ-jeugd en SOH-GGZ (praktijkondersteuning) In dit laatste geval gaan de kosten voor de baat uit, waarbij wij wel willen aantekenen dat e.e.a. nog wel moet worden aangetoond.

Bij ‘residentieel naar gezinsvormen’ (Regionaal Lekstroom) geldt min of meer hetzelfde: een inhoudelijke andere aanpak - die wij als Adviesraad ondersteunen - met mogelijke positieve consequenties.

Anders ligt dit bij de ‘opvang BSO+’, ‘gebruik regiotaxi’, en ‘WMO; instroom aanscherpen en afschalen en uitstroom bevorderen’. Hier zien wij meer maatregelen die vooral een financiële achtergrond hebben en die tot een verschraling van het ondersteuningsaanbod van de gemeentelijke overheid leiden. Wij zijn van mening dat deze maatregelen niet bijdragen aan het beginsel van ‘iedereen telt mee’ of ‘iedereen doet mee’! Bovendien is een bijkomend effect dat waarschijnlijk een nog groter beroep op vrijwilligers en mantelzorgers moet worden gedaan, terwijl een aantal al overbelast is.

Tenslotte de maatregel 'Jeugdhulp: handhaven en aanscherpen contracten': Dit betreft een wat technische maatregel die meer vanuit bedrijfsmatig oogpunt verstandig genoemd kan worden. Enige alertheid op het risico op ongelijke behandeling is hier wel op zijn plaats.

Leidende principes:

De leidende principes zijn bedoeld als vuistregels die het dagelijks handelen van de gemeente en samenwerkingspartners dienen te sturen. De zorg van de Adviesraad is dat deze principes tot ongewenste effecten kan leiden. Het zijn immers tegelijkertijd argumenten om gevraagde hulp en ondersteuning af te wijzen. En dit is een zeer subtiel proces. Als het beschikbare budget bepalend is, is het eenvoudig om aanvragen af te wijzen door te verwijzen naar de eigen verantwoordelijkheid of te besluiten 'slechts' lichte ondersteuning te geven. Wij zijn erg benieuwd hoe dit in de dagelijkse praktijk gaat uitpakken.

2. Welke risico's ziet u bij de realisatie van de ombuigingen in de Begroting 2020 voor de inwoners van Houten die zorg en ondersteuning nodig hebben?

Deze vraag stelt uw college niet voor niets! De Adviesraad interpreteert deze vraag in die zin dat uw College zelf ook risico's ziet, maar moeite heeft deze te benoemen en te adresseren. Wellicht meent u dat de gevolgen van uw beleidskeuzes opgevangen kunnen worden door slimme, creatieve, oplossingen en effectievere werkwijzen. Dit soort oplossingen ondersteunen wij natuurlijk van harte, maar de kernvraag is of het voldoende is. Wij menen van niet. Openlijke erkenning van de inhoudelijke knelpunten in o.a. de Jeugdzorg, WMO, de bijstandsgerechtigden en mensen met een arbeidsbeperking, maar ook bijvoorbeeld over het thema 'mantelzorgmoeheid', is nodig om het besef tot extra inspanning te vergroten.

Uitwerking en vertaling van de Sociale Koers:

Veel hangt af op welke wijze de 'gedachte' uit de Sociale Koers uitgewerkt wordt in verdere beleid en regelgeving (zoals verordeningen), maar ook in de opdrachten richting partners binnen het Sociale Domein, zoals het Sociaal Team of de uitvoeringsorganisatie WIL. Dan komen de (ongewenste) effecten en risico's meer bloot te liggen. Tenslotte blijft uiteindelijk de echte toetssteen, ten aanzien van de voornoemde risico's, de ervaren tevredenheid van diegenen die op een of andere manier afhankelijk van zorg en/of ondersteuning zijn.

Onderstaand noemen wij een aantal door ons onderkende risico's (niet limitatief):

- Professionals die in de uitvoering werkzaam zijn komen nog meer onder druk te staan doordat de gemeente in haar opdrachtgeversrol aanvullende eisen mee geeft en tegelijkertijd onvoldoende middelen beschikbaar stelt om datgene te doen waar zij goed in zijn: effectieve hulp verlenen.
- In ons pamflet "Maak werk van maatwerk" pleiten wij sterk voor een doordachte maatgerichte aanpak, vooral ook omdat dat recht doet aan de individuele- of gezinssituatie. Een maatgericht aanpak is een goede investering omdat er naar onze stellige overtuiging een grotere kans ontstaat op een structurele verbetering of oplossing. Wij verwachten nu een minder maatwerkgerichte aanpak met als gevolg hogere kosten op langere termijn (goedkoop is duurkoop!).
- De Sociale koers biedt helaas geen visie/richting om de wachtlijstproblematiek van de Jeugdzorg maar ook van het Sociaal Team op te lossen. Problemen verergeren daardoor en als tot

hulpverlening/ondersteuning wordt overgegaan zullen in een aantal gevallen de kosten hiervan hoger zijn omdat er 'opgeschaald' moet worden.

- Het merendeel van de aanvragen om ondersteuning/hulp zijn standaardacties en enkelvoudig van aard. Deze zijn op zich eenvoudig toe te wijzen. In de toekomstige situatie lopen vooral de gecompliceerde gevallen (multi-problematiek) grotere risico's. Immers dat zijn over het algemeen de meest kostbare trajecten waar eenvoudiger op de kosten 'geknepen' kan worden.
- Onze opvatting in deze is dat niet alle inwoners van Houten in staat zijn om hun verantwoordelijkheid te nemen of voldoende redzaam zijn. Dit zijn over het algemeen de meest kwetsbare mensen in onze samenleving. Hier past niet de benadering van een terugtrekkende overheid maar juist een actieve overheid die naast haar inwoners staat. Gebruik termen als zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid niet als excuus om inwoners noodzakelijke ondersteuning te onthouden en daardoor kosten te besparen.

3. Kunt u adviseren over welke maatregelen het college zou kunnen nemen om deze risico's te beperken?

- Bouwen aan vertrouwen: Vele aanvraag- en verantwoordingsprocedures gaan uit van wantrouwen. Een toenemende controledrift leidt steeds tot nog meer bureaucratie, terwijl het overgrote deel van de inwoners en instanties wel te vertrouwen is. Stop hiermee! Bouw het controleapparaat af en investeer de vrijkomende gelden in goede dienstverlening. Een klein effectief fraudebestrijdingsteam volstaat. De goedwillende burgers zullen u ervoor prijzen.
- Investeer in innovaties en maak gebruik van gecombineerde denkkraft via multidisciplinaire denkteams, ook samengesteld vanuit het maatschappelijk veld.
- De ombuigingsvoorstellen zijn niet uit luxe voorgesteld maar doordat de financiële middelen schaars zijn. Dit betekent dat enerzijds dat u binnen de begroting ruimte kunt zoeken die ten gunste komen van het Sociaal Domein, anderzijds kunt kijken naar de inkomstenkant (belastingen). Beide zaken zijn politieke keuzes die wij als Adviesraad niet kunnen maken.
- Al eerder hebben wij u opgeroepen om samen met andere gemeenten, óók via het VNG, de druk op het kabinet en 2^e Kamer op te voeren. De inwoners van Nederland (inclusief Houten!) en specifiek degenen die afhankelijk zijn van inkomensondersteuning en zorg merken hier helaas niets van. Het lijkt er op alsof de gemeenten zich niet hard durven maken om op te komen voor de belangen van kwetsbare inwoners. Zichtbare en doelgerichte acties levert positieve goodwill op bij de doelgroep: "Wij worden gehoord!".
- Communiceer helder en zonder terughoudendheid over de Sociale Koers naar de inwoners van Houten. Graag vernemen wij van u op welke wijze u dit gestalte gaat geven.

Met vriendelijke groet,

Namens de Adviesraad Sociaal Domein

Marc Faber
Voorzitter ASD.